

KIRJALLINEN KYSYMYS 1404/2001 vp

Itäisen Suomenlahden öljyntorjuntakyvyn parantaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Suomenlahden kautta kulkevien öljynkuljetusten määrä tulee jo lähikuukausina oleellisesti lisääntymään. Primorskin (Koiviston) öljysatama aloittanee toimintansa joulupäivänä 2001.

Tilanne Suomenlahdella on nopeasti muuttumassa. Suomenlahden vuotuiset öljynkuljetukset ovat kaksinkertaistuneet vuodesta 1995 vuoden 2000 loppuun ja ovat nyt yli 40 miljoonaa tonnia vuodessa. Nyt Primorskin öljysataman käynnistyessä ja sen suunnitteilla olevien laajennusten toteutuessa yhdessä muiden Venäjän uusien satamahankkeiden kanssa tulee öljynkuljetusten määrä nousemaan 80 miljoonaan tonniin jo ennen vuotta 2005.

Itämeren suojeleusopimus edellyttää kultakin maalta riittävää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta. Suomen öljyntorjuntavalmius erityisesti itäisellä Suomenlahdella on todettu vakavasti puutteelliseksi. Tilannetta ei helpota, että myös Venäjän ja Viron öljyntorjuntavalmius on vakavasti puutteellinen.

Suomella ei ole itäisellä Suomenlahdella avomeritoimintaan pystyvää öljyntorjunta-alusta.

Öljyntorjunta-alue Hylje on sijoitettuna Upinniemen ja öljyntorjunta-alue Halli Turkuun.

Vuoden 2002 talousarvioon esitetty 34 miljoonan markan määräraha väyläalue Seilin muuttamiseksi avomeri- ja jääolosuhteisiin soveltuvaksi öljyntorjunta-alueksi ei ole vielä edennyt. Öljynkuljetusten nopea kasvu Suomenlahdella vaatii kuitenkin välittömiä toimenpiteitä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko valtioneuvosto valmis siirtämään öljyntorjunta-alue Hylkeen Upinniemestä Kotkaan itäiselle Suomenlahdelle öljyntorjuntavalmiuteen ja

onko valtioneuvosto valmis osoittamaan määrärahan vuoden 2002 ensimmäisessä lisätalousarviossa väyläalue Seilin muuttamiseksi avomeri- ja jääolosuhteisiin soveltuvaksi öljyntorjunta-alueksi?

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 2001

Pentti Tiusanen /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Rouva puhemies, olette toimittanut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Pentti Tiusasen /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1404/2001 vp:

Onko valtioneuvosto valmis siirtämään öljyntorjunta-alus Hylkeen Upinniementä Kotkaan itäiselle Suomenlahdelle öljyntorjuntavalmiuteen ja

onko valtioneuvosto valmis osoittamaan määrärahan vuoden 2002 ensimmäisessä lisätalousarviossa väyläalusta Seilin muuttamiseksi avomeri- ja jääolosuhteisiin soveltuvaksi öljyntorjuntavalmiuteksi?

Vastauksena kysymykseen esitän kunnioittavasti seuraavaa:

Öljyn — sekä öljytuotteiden että nyt myös raakaöljyn — kuljetukset Suomenlahdella ovat kasvaneet viime vuosina oleellisesti. Tallinnan Muugan öljysatama on kasvanut Suomenlahden suurimmaksi öljysatamaksi ja kuljetukset Pietarin kautta ovat myös huomattavat. Merkittävä tapahtuma oli Koiviston (Primorskin) uuden öljyterminaalin avaaminen 27.12.2001 ja Venäjän hallitus on jo päättänyt sataman II vaiheen rakennustöiden käynnistämisestä.

Lisääntyneet öljykuljetukset ja lisääntynyt muu merenkulku ovat oleellisesti muuttaneet öljyvahingon uhkakuvia Suomenlahdella. Uhkat erityisesti itäisellä Suomenlahdella ovat oleellisesti muuttuneet aikaisempaan nähden.

Suomella on kokonaisuutena katsoen tyydyttävä öljyvahinkojen torjuntavalmius, vaikka valmiudessa on tällä hetkellä uhkakuvien oleellises-

ti muututtua alueellisesti vajausta. Öljyntorjuntavalmiutemme täyttää Itämeren suojelua koskevassa Helsingin sopimuksessa sopimusvaltioille asetetut vähimmäisveloitteet. Suomen tiheä saaristo ja pitkä rantaviiva asettavat erityisvaatimuksia öljyntorjuntavalmiudelle. Valtion viranomaisten käytössä olevat öljyntorjunta-alukset on sijoitettu aikaisempien uhkakuvien mukaisesti ja alusten nykyiseen sijoittumiseen on vaikuttanut myös alusten pääkäyttäjien — merivoimien, rajavartiolaitoksen ja merenkululaitoksen — tarpeet ja tukikohtien sijainti. Itäiselle Suomenlahdelle ei ole pysyvästi sijoitettu yhtään öljyntorjunta-alusta, mutta rajavartiolaitoksen ulkovartioalus Merikarhu partioi Suomenlahdella ja Suomenlahden merenkulkupiirin väylänhoitoalus Oili I huolehtii koko Suomenlahden rannikosta ja yöpöy monesti muualla kuin kotisatamassaan Helsingissä.

Kun uhkakuvat ovat oleellisesti muuttuneet, on vastaavasti korostunut Suomenlahdelle sijoitettavan tehokkaan öljynkeräyksen pystyvän aluksen tarve. Samoin korostuu tarve varustautua öljyvahinkojen torjuntaan jääolosuhteissa sekä onnettomuustilanteiden kokonaishallintaan, kuten hätähinauksiin ja aluspalojen sammu- tukseen.

Kysymyksessä on todettu, että merivoimien käytössä olevan öljyntorjunta-alus Hylkeen kotisatama on Upinniemi. Upinniemessä sijaitsee Suomenlahden meripuolustusalueen pääsatama, jossa on tarjolla kaikki merivoimien alusten huoltoon, ylläpitoon ja miehitykseen liittyvät tukitoiminnot. Hylje toimii meripuolustusalueella huolto- ja tukialuksena. Sen siirtäminen pysyvästi muuhun satamaan ei ole mahdollista.

Kysymyksessä mainitaan myös mahdollisuus tehostaa Suomenlahden alueen öljyntorjuntavalmiutta peruskorjaamalla Suomenlahden meren-

kulkupiirin käytössä oleva iso väylänhoitoalus Seili ja varustamalla se öljynkeräyslaittein. Eduskunnan ympäristövaliokunta mainitsi tämän hankkeen valtion vuoden 2002 talousarvioesityksestä antamassaan lausunnossa (YmVL 14/2001 vp) ja valtiovarainvaliokunta esityksestä antamassaan mietinnössä (VaVM 37/2001 vp). Eduskunta ei kuitenkaan osoittanut hankkeeseen rahoitusta vuodelle 2002.

Suomen ympäristökeskus on seurannut aktiivisesti kaikkia merellisten viranomaisten, merenkululaitoksen, merivoimien ja rajavartiolaitoksen alushankkeita ja osallistunut niiden suunnitteluun öljyvahinkojen torjunnan kannalta. Rajavartiolaitoksen tilaamat kaksi uutta ulkovartiotalusta varustetaan öljyntorjuntapuomein.

Hallitus päätti kesällä 2001 valtion vuoden 2002 talousarvion valmistelun yhteydessä, että koska merikuljetusten riskijakauma on muuttumassa Suomen merialueilla, valtion öljyntorjunta-alusten sijoittaminen riskijakaumaa vastaavasti selvitetään sekä tässä yhteydessä myös mahdollisen lisäkaluston tarpeellisuus. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus ovat tämän mukaisesti jatkaneet tehostetusti asian selvitys-

ja suunnittelutyötä yhdessä rajavartiolaitoksen ja merenkululaitoksen kanssa. Aikataulullisesti ja kustannusten kannalta edullisin vaihtoehto on väylänhoitoalus Seilin peruskorjaus, mutta keskusteluissa on ollut esillä myös muita alushankkeita, kuten mahdollisesti hankittavien uusien monitoimijäänmurtajien varustaminen öljyntorjuntaan. Eri hankkeet eivät ole toistensa vaihtoehtoja, vaan toisiaan täydentäviä riittävän öljyntorjuntavalmiuden saamiseksi Suomenlahdelle.

Ympäristöministeriö on edellä olevan johdosta esittänyt vuosien 2003—2007 toiminta- ja taloussuunnitelmaan ja talousarviokehyksiä koskevassa ehdotuksessaan, että vuoden 2003 talousarvion momentille 35.10.27 (ympäristövahinkojen torjunta) otettaisiin kertamenona 3,7 milj. euron määräraha. Asia käsitellään yhtäältä ympäristöministeriön ja viestintä- ja liikenneministeriön ja toisaalta valtiovarainministeriön välissä menokehysneuvotteluissa ja viime kädessä valtioneuvostossa ja eduskunnassa. Jos valtion taloudellinen tilanne ja vuoden 2002 ensimmäisen lisätalousarvion luonne sen mahdollistaa, Seilin peruskorjaushankkeen varhaistaminen otetaan esille lisätalousarvion valmistelun yhteydessä.

Helsingissä 16 päivänä tammikuuta 2002

Ympäristöministeri Satu Hassi

Till riksdagens talman

I det syfte 27 § riksdagens arbetsordning anger har Ni, Fru talman, till behöriga medlem av statsrådet översänt följande av riksdagsledamot Pentti Tiusanen /vänst undertecknade skriftliga spörsmål SS 1404/2001 rd:

Är statsrådet redo att flytta oljebekämpningsfartyget Hylje från Upinniemi till Kotka i östra Finska viken i beredskap för oljebekämpning, och

är statsrådet redo att i första tilläggsbudgeten för år 2002 anvisa ett anslag för ombyggnad av farledsfartyget Seili till ett oljebekämpningsfartyg som kan arbeta i öppna havet och i is?

Som svar på detta spörsmål får jag vördsamt anföra följande:

Transporterna på Finska viken av olja och oljeprodukter och numera också av råolja har ökat väsentligt under de senaste åren. Oljehamnen Muuga i Tallinn har blivit den största oljehamnen i Finska viken, och transporterna över S:t Petersburg har också varit betydande. En viktig händelse var öppningen av den nya oljehamnen i Primorsk 27.12.2001, och Rysslands regering har redan beslutat starta byggnadsarbetena på hamnens II skede.

De ökade oljetransporterna och ökningen i den övriga sjöfarten har väsentligt förändrat hotbilderna av oljeolyckor på Finska viken. Hoten har särskilt på östra Finska viken väsentligt förändrats jämfört med vad de tidigare varit.

Finland har över lag en tillfredsställande beredskap för oljebekämpning, även om det i detta nu efter den väsentliga förändringen i hotbilderna finns regionala brister. Vår beredskap för oljebekämpning uppfyller de minimikrav som Hel-

singforskonventionen om skydd av Östersjön ställer upp för medlemsstaterna. Finlands täta arkipelag och den långa kustlinjen ställer särskilda krav på beredskapen för oljebekämpning. De oljebekämpningsfartyg som de statliga myndigheterna förfogar över har placerats i enlighet med de tidigare hotbilderna, och den nuvarande placeringen av dem har också påverkats av behoven hos dem som huvudsakligen använder dem — sjöstridskrafterna, gränsbevakningsväsendet och sjöfartsväsendet — och av basernas läge. Inte ett enda oljebekämpningsfartyg har permanent förlagts till östra Finska viken, men gränsbevakningsväsendets patrullbåt Merikarhu, som används i öppna havet, patrullerar på Finska viken, och farledsfartyget Oili I inom Finska vikens sjöfartsdistrikt vakar över hela Finska vikens kust och övernattar många gånger annorstädes än i sin hemhamn Helsingfors.

Då hotbilderna nu väsentligen har förändrats har behovet av ett effektivt fartyg på Finska viken som kan samla upp olja skärpts. Likaså ökar behovet av beredskap för bekämpning av oljeskador i is samt till övergripande behärskning av olycksituationer såsom nödbogsering och släckning av fartygsbränder.

I spörsmålet konstateras att hemhamnen för oljebekämpningsfartyget Hylje, som används av sjöstridskrafterna, är Upinniemi. Där ligger huvudhamnen för Finska vikens marina försvarsområde och där finns alla stödfunktioner som har att göra med service, underhåll och bemanning av sjöstridskrafternas fartyg. Hylje fungerar i det marina försvarsområdet som service- och moderfartyg. En permanent förflyttning till någon annan hamn är inte möjlig.

I spörsmålet behandlas också möjligheterna att effektivisera beredskapen till oljebekämpning i Finska vikens område genom ombyggnad av det

stora farledsfartyget Seili, som Finska vikens sjöfartsdistrikt använder, och förse det med oljeuppsamlingsutrustning. Riksdagens miljöutskott tog upp detta projekt i sitt utlåtande om statens budgetproposition för år 2002 (MiUU 14/2001 rd) och finansutskottet i sitt betänkande om propositionen (FiUB 37/2001 rd). Riksdagen har i alla fall inte anvisat finansiering för projektet år 2002.

Finlands miljöcentral har aktivt följt med alla fartygsprojekt som de marina myndigheterna, sjöfartsverket, sjöstridskrafterna och gränsbevakningsväsendet, har drivit och deltagit i planeringen av dem med tanke på bekämpningen av oljeskador. De två nya patrullbåtar som gränsbevakningsväsendet har beställt förses med oljelänsor.

Riksdagen beslöt sommaren 2001 i samband med beredningen av budgetpropositionen för år 2002 att eftersom riskfördelningen med tanke på sjötransporter förändras i havsområdena, undersöks en placering av oljebekämpningsfartygen så att detta motsvarar riskfördelningen, och i detta sammanhang också behovet av eventuell tilläggsutrustning. Miljöministeriet och Finlands miljöcentral har i enlighet härmed effektivt fort-

satt att utreda och planera ärendet i samråd med gränsbevakningsväsendet och sjöfartsväsendet. Det mest förmånliga alternativet med tanke på tidtabellen och kostnaderna är en ombyggnad av farledsfartyget Seili, men i diskussionerna har också andra fartygsprojekt diskuterats, såsom att de nya kombibrytare som eventuellt beställs skall utrustas för oljebekämpning. Dessa projekt är inte alternativa utan kompletterar varandra så att oljebekämpningsberedskapen på Finska viken skall bli tillräcklig.

Miljöministeriet har med anledning av det föregående i sitt förslag till verksamhets- och ekonomiplan och budgetramar för åren 2003—2007 under moment 35.10.27 (bekämpning av miljöskador) i 2003 års budet äskat anslag för en engångsutgift på 3,7 milj. euro. Saken behandlas i diskussionerna kring utgiftsramarna mellan å ena sidan miljöministeriet och kommunikationsministeriet och å andra sidan finansministeriet, och i sista hand i statsrådet och riksdagen. Om statens ekonomiska situation och karaktären av 2002 års första tilläggsbudget gör detta möjligt, kan en tidigareläggning av ombyggnaden av Seili tas upp i samband med beredningen av tilläggsbudgeten.

Helsingfors den 16 januari 2002

Miljöminister Satu Hassi